

SPIS TREŚCI CONTENTS

Od redakcji	7
-------------------	---

ARTYKUŁY ARTICLES

Andrzej Boczkowski	
Uniwersytet a kształcenie masowe. Od idei uniwersytetu do ideologii kształcenia na poziomie wyższym	9
<i>The University and Mass Education. From the Idea of University to the Ideology of Higher Education</i>	37
Izabela Wagner	
Kariera naukowa w Polsce. Czy obecny model sprzyja wyłanianiu i awansowaniu 'najlepszych' naukowców?	39
<i>Scientific Careers in Poland. Is the Current Model Conducive to the Selection and Advancement of the 'Best' Scientists?</i>	64

GŁOSY W DYSKUSJI VOICES IN THE DEBATE

Łukasz Sułkowski	
Który model uniwersytetu?	67
<i>Which University Model?</i>	
Tadeusz Szawiel	
Szanse na dobry Uniwersytet?	71
<i>Chances for a Good University?</i>	
Barbara Fatyga	
Optymizm Hioba	77
<i>The Optimism of Biblical Job</i>	
Jolanta Kulpińska	
Jaki uniwersytet? Pytania i dylematy	83
<i>What Kind of University? Questions and Dilemmas</i>	

ARTYKUŁY

ARTICLES

Ireneusz Sadowski

Współczesne spojrzenie na instytucje: ewolucja pojęć, problem modelu aktora i poziomy analizy instytucjonalnej 89

The Contemporary Outlook on Institutions: Evolution of Notions, Model of the Actor, and Levels of Institutional Analysis 114

Magdalena Nowicka

Orientalizm na peryferiach. Esej recenzyjny 115

Orientalism on the Peripheries. A Review Essay 133

Karol Franczak

Perspektywa *framing analysis* – oferta analityczna dla badań nad dyskursem? 135

Framing Analysis – An Analytical Proposal for Discourse Studies? 156

RECENZJA

Doris Bachmann-Medick (red.), 2014, *The Trans/National Study of Culture:*

A Translational Perspective, seria Concepts for the Study of Culture, tom 4
– rec. Magdalena Nowicka 157

KRONIKA

Tomasz Rawski, Katarzyna Roman – Nowa socjologia literatury? Notatki z konferencji 165

Olga Nowaczyk – Sprawozdanie z konferencji naukowej „Socjologia i socjologowie we współczesnej Polsce” 173

Streszczenia Abstracts

Andrzej Boczkowski
Uniwersytet Łódzki

UNIwersYTET A KszTAŁCENIE MASOWE. OD IDEI UNIwersYTETU DO IDEOLOGII KszTAŁCENIA NA POZIOMIE WYŻSZYM

Streszczenie

Idea uniwersytetu ewoluowała od swoich średniowiecznych początków, lecz zmianom prawdziwie rewolucyjnym zaczęła ulegać w ostatnich dwóch-trzech dekadach stając się ideologicznym uzasadnieniem całkowicie nowej, wciąż trudnej do precyzyjnego określenia społecznej roli uniwersytetu – teraz już tylko jednej z wielu instytucji kształcących na poziomie wyższym. Różne definicje tej roli skupiają się w koncepcji „uniwersytetu przedsiębiorczego”. Podobnie jak inne współczesne ujęcia ideologiczne, pomija ona doniosłą kwestię pozorności i zbędności masowego kształcenia na poziomie wyższym, prowadzące do istotnego obniżenia się jakości nauczania i uczenia się na znacznej części kierunków studiów. Cechą „uniwersytetu przedsiębiorczego” jest redefiniowanie jakości kształcenia w duchu całkowicie sprzecznym nie tylko z dawną ideą uniwersytetu, ale również z podstawowymi społecznymi funkcjami edukacji.

Formułowe współcześnie idee uniwersytetu oraz zajmowane wobec nich stanowiska – od akceptacji i promowania „uniwersytetu przedsiębiorczego”, poprzez krytykę tej koncepcji, do poszukiwania nowych idei – pozostawiają sporo miejsca na refleksję diagnostyczną w odniesieniu do obecnej sytuacji uniwersytetów, czy szkolnictwa wyższego w ogóle. Artykuł jest próbą zagospodarowania choćby niewielkiej części tej przestrzeni.

Słowa kluczowe: idea uniwersytetu, ideologia edukacyjna, uniwersytet przedsiębiorczy, jakość kształcenia

THE UNIVERSITY AND MASS EDUCATION. FROM THE IDEA OF UNIVERSITY TO THE IDEOLOGY OF HIGHER EDUCATION

Abstract

The idea of university has evolved from its very beginning in the Middle Ages, but in the last two or three decades it has become the subject of revolutionary changes. These changes have become an ideological justification assigning a totally new, difficult to precisely define, social role to the university – at present only one of many higher education institutions. Different definitions of this role are contained and reflected in the concept of the “entrepreneurial university”. Like other contemporary ideological approaches, this concept glosses over the important problem of the sham and superfluous nature of mass education on the higher level, which is leading to a decrease in the

quality of education decrease in many fields of study. The “entrepreneurial university” defines the quality of teaching and learning in a spirit which is in contradiction not only to the ancient idea of university, but also to the basic social functions of education.

The contemporary ideas of university and the stances taken on them – from acceptance and promotion of the “entrepreneurial university” to criticism of this concept, through to the search for new ideas – leave quite a lot of space for some diagnostic reflection on the present situation of universities and/or higher education in general. This paper is an attempt to develop at least a small part of this space.

Key words: idea of university, educational ideology, entrepreneurial university, quality of education

Izabela Wagner
Uniwersytet Warszawski

KARIERA NAUKOWA W POLSCE. CZY OBECNY MODEL SPRZYJA WYŁANIANIU I AWANSOWANIU ‘NAJLEPSZYCH’ NAUKOWCÓW?

Streszczenie

Artykuł poddaje analizie przemiany modeli karier wykształcane w efekcie dynamicznych zmian, jakim jest poddane polskie środowisko naukowe. Ramą tych mechanizmów są tendencje obserwowane w krajach rozwiniętych (USA i Francja), w których nauka funkcjonuje według specyficznego dla każdego z tych państw systemu. Analiza przypadku polskiego wskazuje na konkretne zapożyczenia z obu tych systemów i stworzenie modelu hybrydowego. Kontekst funkcjonowania tego modelu powoduje, iż selekcje, którym są poddani młodzi naukowcy, wspierają osoby o odmiennym profilu, niż jest to pożądane w klasycznym modelu pracy naukowej. Główna analiza skupia się na przypadku większości naukowców działających w naukach przyrodniczych i parających się badaniami podstawowymi, jednak rezultaty tejże analizy mogą być aplikowane w przypadkach karier realizowanych w innych dziedzinach nauki. W artykule wykorzystane zostały narzędzia socjologii pracy, a perspektywa z zakresu socjologii wiedzy postrzegająca Naukę jako działalność ludzką o cechach specyficznych zapożyczona jest od Ludwika Flecka.

Konkluzja wykazuje sprzeczności pomiędzy promowanym przez władze modelem zbudowanym na konkurencji i indywidualnym postrzeganiu dorobku, w którym uwaga konkurujących skupiona jest na zebraniu jak największej ilości punktów i przetrwaniu w systemie typowym dla świata freelancerów, a więc polegającym na samofinansowaniu własnej posady i indywidualnym (lub w ramach grupy partnerskiej) zdobywaniu środków na wykonywanie swej profesji. Analiza socjologiczna wykazuje, iż tego typu warunki pracy są nieadekwatne do wymagań pracy naukowej, która powstaje jako wynik działalności zespołowej, w grupie osób darzących się bezgranicznym zaufaniem, szacunkiem i nie będących w relacji konkurencji. Ponadto stabilność dobrych zespołów gwarantuje wysokie efekty pracy, ale w obecnym systemie stałe kontrakty pracy są postrzegane jako przeżytek nieefektywnej przeszłości. Jest to wyraz braku wiedzy i niezrozumienia specyfiki pracy naukowej przez decydentów.

Słowa kluczowe: kariery naukowe, wartości w nauce, dynamika zmian sektora szkolnictwa wyższego i nauki

---

SCIENTIFIC CAREERS IN POLAND. IS THE CURRENT MODEL CONDUCTIVE TO THE SELECTION AND ADVANCEMENT OF THE 'BEST' SCIENTISTS?

Abstract

Article examines transformations of career models that emerged as result of dynamic changes. This article examines transformations of career models that have emerged as result of the dynamic changes taking place inside the Polish scientific community. The mechanisms in question have evolved in relation to particular trends observed in developed countries, where scientific activities are framed by locally-specific systems. Two such cases are analyzed: the United States and France, and compared with the Polish case.

The Polish case study demonstrates concrete borrowings from both the US and French systems. As a result, Poland constitutes a hybrid model. As a consequence, in the context in which this model operates it promotes the selection of young scientists having a different personality profile than the one sought after in the classical model of scientific activity.

The main analysis focuses on the majority of contemporary scientists who are working in the natural sciences and engaged in basic research projects - but results of the analysis can be applied to career development in any scientific discipline. The article employs the tools of sociology of work and the approach to science as a human activity borrowed from Ludwik Fleck's works. The conclusion shows the contradictions in the model promoted by the authorities, based on competition even among members of the same team and an individual perception of achievement, where the focus is on collecting points and survival strategy is the main goal of each researcher. This strategy is typical for the world of freelancers, where people self-finance their own employment and search individually for the financial support necessary to perform their profession.

Sociological analysis shows that such working conditions are inadequate for scientific work, which typically develops as a result of a teamwork among groups of people who deeply trust each other, have profound mutual professional respect and are not competition-focused relationships. In addition, the stability of good research teams ensures the high quality effects of their work. However, in the current system long-term contracts are perceived as an inefficient relic of the past (mainly reserved for almost-retired professionals). This is a sign of a lack of knowledge and a deep misunderstanding on the part of decision makers of the specificity of scientific work.

Key words: scientific careers, values in science, dynamics of changes in the Higher Education and Science

Ireneusz Sadowski
Polska Akademia Nauk

WSPÓŁCZESNE SPOJRZENIE NA INSTYTUCJE: EWOLUCJA POJĘĆ, PROBLEM MODELU AKTORA I POZIOMY ANALIZY INSTYTUCJONALNEJ

Streszczenie

Choć w polskich naukach społecznych obserwujemy symptomy rosnącego zainteresowania neoinstytucjonalizmem, to jego dorobek wciąż wydaje się względnie słabo reprezentowany w podejmowanych badaniach. Sprawa ma się nieco lepiej jeśli idzie o próby przedstawienia dorobku

teoretycznego [zob. Chmielewski 1994, 2011; Skąpska 1999; Federowicz 2004; Morawski 2010], jednak również tutaj przestrzeń do dyskusji dopiero się formuje. Celem niniejszego tekstu jest podjęcie takiej dyskusji w odniesieniu do trzech zagadnień o istotnych implikacjach zarówno dla budowy teorii, jak prowadzenia badań. Chodzi o kwestie: (a) ewolucji instrumentarium pojęciowego teorii instytucjonalnej, (b) modelu działającego aktora oraz (c) integracji różnych perspektyw neoinstytucjonalnych. Jak pokazuje literatura przedmiotu, współczesny instytucjonalizm unika silnych założeń na temat istoty przedmiotu swoich badań, wprowadzając jednocześnie konstrukty teoretyczne, takie jak pole i logika, wiążące podstawową jednostkę analizy – regułę – z konkretnymi kontekstami obowiązywania. Studia nad instytucjami nie zostały zdominowane przez nurt zakorzeniony w indywidualizmie metodologicznym, a współczesne teorie w tym obszarze pozwalają na wskazanie trzech odrębnych poziomów analizy instytucjonalnej: strategicznego, ekologicznego oraz paradygmatycznego.

Słowa kluczowe: instytucje, teoria społeczna, neoinstytucjonalizm (nowy instytucjonalizm), model *homo agens*

THE CONTEMPORARY OUTLOOK ON INSTITUTIONS: EVOLUTION OF NOTIONS, MODEL OF THE ACTOR, AND LEVELS OF INSTITUTIONAL ANALYSIS

Abstract

Although there is growing interest in New Institutionalism in the Polish social sciences, this perspective seems to be still relatively poorly represented in the studies undertaken to date. Things are a little better when it comes to the general overview and history of the neo-institutional theories [see Chmielewski 1994, 2011; Skąpska 1999; Federowicz 2004; Morawski 2010], but the space for insightful theoretical discussion is still being shaped. The purpose of this paper is to undertake such discussion with respect to three theoretical issues which have significant implications for both construction of theory and research. They are: (a) the evolution of core notions, (b) the general question of institutional agency, and (c) the question of integration of the neo-institutional perspectives. The review of most cited neo-institutional literature shows that it generally avoids any strong assumptions about institutions as general entities, while at the same time it introduces additional theoretical constructs, such as “fields” and “logics”, which bind the basic unit of institutional analysis – the rule – to the specific validating contexts. Neo-institutional thought seemingly hasn’t been dominated by the approaches rooted solely in methodological individualism, and it seems reasonable to claim that at least three separate analytical perspectives or distinct levels of analysis can be distinguished, namely: strategic, environmental and paradigmatic.

Key words: institutions, social theory, neo-institutionalism (New Institutionalism), *homo agens*

Magdalena Nowicka
Uniwersytet Łódzki

ORIENTALIZM NA PERYFERIACH.

ESEJ RECENZYJNY

Ideologies of Eastness in Central and Eastern Europe, Tomasz Zarycki, London–New York: Routledge, 2014

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja książki Tomasza Zaryckiego pt. „Ideologies of Eastness in Central and Eastern Europe” oraz dyskusja z wybranymi tezami tej pracy, dotyczącymi stosunku wschodnioeuropejskiej inteligencji do idei Wschodu i Zachodu. Autor przekonuje, że inteligencja, która dominuje w sferze symbolicznej tego regionu, produkuje „ideologie wschodniości” – dyskursy petryfikujące polityczną i kulturową zależność regionu od Europy Zachodniej. Do analizy dyskursu wytwarzającego zniekształcony obraz Europy Środkowo-Wschodniej Zarycki wykorzystuje kategorie Orientu i orientalizmu Edwarda W. Saida. Niniejszy esej jest próbą dyskusji z tezą o trwającej do dziś kulturowej dominacji inteligencji w Polsce oraz problematyzacją ograniczeń proponowanej przez Zaryckiego krytycznej perspektywy.

Słowa kluczowe: Europa Środkowo-Wschodnia, ideologia wschodniości, inteligencja, orientalizm, Wschód – Zachód

ORIENTALISM ON THE PERIPHERIES.

A REVIEW ESSAY

Abstract

The aim of the article is to present Tomasz Zarycki's book "Ideologies of Eastness in Central and Eastern Europe" and to discuss selected arguments made in the book concerning Eastern European intelligentsia's approach to the ideas of East and West. The author argues that intelligentsia, which dominates in the region's symbolic sphere, produces the "ideologies of Eastness" – discourses that preserve the political and cultural dependence of the region on Western Europe. Zarycki applies Edward W. Said's categories of Orient and orientalism to an analysis of discourse which produces a distorted image of Central and Eastern Europe. The present essay is an attempt to challenge and discuss the thesis that intelligentsia still dominates in Polish culture and to point out problems with the limitations of Zarycki's critical perspective.

Key words: Central and Eastern Europe, ideology of Eastness, intelligentsia, orientalism, East – West

Karol Franczak
Uniwersytet Łódzki

**PERSPEKTYWA *FRAMING ANALYSIS* – OFERTA ANALITYCZNA
DLA BADAŃ NAD DYSKURSEM?**

Streszczenie

Analiza dyskursu oferuje oprzyrządowanie badawcze odnoszące się m.in. do ustalania zawartości przekazów medialnych, reguł debat publicznych, społecznej konstrukcji rzeczywistości, sposobów przedstawiania wydarzeń i problemów społecznych w mediach czy wpływu dyskursu medialnego na opinię publiczną. Artykuł prezentuje, w jaki sposób analiza dyskursu może zostać uzupełniona analizą ramowania (*framing analysis*). Perspektywa ta, choć stosuje odmienną terminologię oraz alternatywne instrumentarium metodologiczne, bada często te same materiały i pozostaje zainteresowana podobnymi zagadnieniami. W szczególności analiza ramowania jest pomocna w badaniach schematów interpretacyjnych zawartych w przekazach medialnych i w różnych formach działań zbiorowych, np. aktywności tzw. nowych ruchów społecznych. Analiza ramowania zwraca uwagę na praktyki kształtowania dyskursu publicznego i odpowiada na potrzebę badań nad społecznymi procesami przypisywania znaczeń.

Słowa kluczowe: dyskurs, *framing analysis*, ramy, schematy interpretacji

***FRAMING ANALYSIS* – AN ANALYTICAL PROPOSAL FOR DISCOURSE STUDIES?**

Abstract

Discourse analysis offers research tools to identify the content of media messages, the rules governing public debates, social construction of reality, ways of representing events and social issues in the media, or the impact of media discourse on public opinion. This paper shows how discourse analysis can be supplemented by framing analysis. The latter perspective, although it uses different terminology and alternative methodological instruments, often studies the same materials and focuses on similar issues. In particular, framing analysis is helpful in reconstructing interpretative schemes which are used in media messages as well as in various forms of collective actions (e.g. in the so-called new social movements). Framing analysis pays attention to the practices involved in shaping the public discourse and responds to the need for research into the social processes of meaning ascription.

Key words: discourse, *framing analysis*, frames, interpretative schemes